

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

**Ректор ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»**

Олена КАРАМАН

«30» червня 2026 року

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПРАНТУРИ
для здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності
А 1 Освітні науки**

Лубни - 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступне випробування в аспірантуру зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки на освітній ступінь «доктор філософії PhD» проводиться у формі вступного іспиту.

Мета вступного іспиту – визначення якості педагогічних знань, умінь та навичок вступників в аспірантуру, з'ясування рівня готовності до дослідження теоретико-методологічних і методичних питань теорії та практики педагогічної науки.

Програмою вступного іспиту передбачено виявлення у майбутніх аспірантів рівня знань і розуміння досягнень світової цивілізації у галузі педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та шкільної практики, багатовікових педагогічних традицій українського народу; володіння базовими педагогічними категоріями в контексті їх генезису та теоретичних інтерпретацій; знання теорії навчання і виховання; володіння сучасними педагогічними технологіями та методами науково-педагогічних досліджень.

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності охоплює навчальний матеріал нормативних курсів, які вивчаються у закладі вищої освіти, і складається з таких розділів: 1) загальні засади педагогіки (головні педагогічні категорії; логіка і методи науково-педагогічних досліджень; порівняльна педагогіка); 2) історія педагогіки (розвиток шкільництва і педагогічної думки); 3) загальні основи дидактики (загальні засади теорії освіти і навчання); 4) теорія і методика виховання (загальні засади теорії виховання; методи, форми організації виховної роботи у різних типах закладів освіти); 5) школознавство (загальні засади школознавства); 6) основи педагогічної майстерності.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться у формі комп'ютерного тестування з оцінюванням результатів за 200-бальною шкалою. Тест складається з 50 завдань закритої форми з вибором однієї правильної відповіді. До кожного тестового завдання пропонується чотири варіанти відповіді, серед яких лише один є правильним. За кожну правильну відповідь вступник отримує 4 бали. Максимальна кількість балів, яку може набрати вступник за результатами виконання тесту, становить 200 балів. До участі в конкурсному відборі допускаються вступники, які за результатами вступного іспиту зі спеціальності набрали не менше мінімального порогового значення – 100 балів.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки.
2. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток.
3. Структура та основні галузі педагогіки.
4. Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники розвитку особистості.
5. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».
6. Інклюзивна освіта в Україні: актуальність, особливості реалізації. Інклюзія. Інклюзивна культура. Інклюзивна політика. Інклюзивні практики в освіті. Інклюзивне освітнє середовище.
7. Поняття «неформальна освіта», «інформальна освіта».
8. Характеристика особистості учня/студента як суб'єкта освітнього процесу.
9. Основні чинники та рушійні сили процесу розвитку й формування особистості. Взаємозв'язок розвитку, виховання та навчання.
10. Сучасна учнівська молодь як цифрове покоління. Особливості навчання та виховання цифрового покоління
11. Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі.
12. Предмет та завдання історії педагогіки. Методологічні підходи та методи пізнання історико-педагогічного процесу. Джерела історії педагогіки
13. Виховання у первісному суспільстві. Виникнення і розвиток виховання в країнах Стародавнього Сходу (Шумер, Стародавній Єгипет, Стародавня Індія, Стародавній Китай та ін.). Перші школи у світовій цивілізації.
14. Моделі виховання у Спарті та Афінах. Зародження філософсько-педагогічних ідей в Античному світі (Сократ, Платон, Аристотель, Демокрит).
15. Педагогічна теорія Я.-А. Коменського.
16. Емпірико-сенсуалістична концепція виховання й освіти Дж. Локка. Ідея виховання та освіти джентльмена за Дж. Локком.
17. Ідея вільного виховання Ж.-Ж. Руссо. Вікова періодизація та система виховання Ж.-Ж. Руссо.

18. Ідеї гармонійного виховання, розвивального навчання та теорія елементарної освіти Й. Г. Песталоцці.
19. Реформаторська педагогіка кінця XIX – початку XX ст.
20. «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.
21. С. Френе: школа успіху і радості.
22. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).
23. Основні тенденції розвитку школи та педагогічної думки другої половини XX – початку XXI ст. Неопрагматична концепція виховання (А. Маслоу, А.Комбс та ін.). Теорія та практика вільного виховання О. Нілла (школа Саммерхілл). Гуманістична педагогіка К. Роджерса.
24. Виховання, школа і педагогічна думка в Київській Русі.
25. Виникнення і роль у розвитку просвітництва братських шкіл. Особливості організації навчального процесу у братських школах. Школи Запорізької Січі. Ідеал козацького виховання.
26. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
27. Педагогічна система Олекси Духновича
28. М. Грушевський про українську мову й українську школу.
29. Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.
30. Дидактична система К.Ушинського. К.Ушинський про роль учителя у вихованні учнів.
31. Полікультурність – провідний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.
32. Педагогічна думка України кінця XIX – початку XX ст. (М. Пирогов, М. Корф, С. Русова, Х. Алчевська, Б. Грінченко).
33. Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.
34. Виховний ідеал Г. Ващенко.
35. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.
36. Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (відповідно до Закону України «Про освіту» (чинна редакція)).
37. Наукове дослідження як особлива форма пізнання педагогічної дійсності. Загальна характеристика поняття «наукове пізнання педагогічної дійсності». Буденне та наукове педагогічне знання.
38. Наукові дослідження в педагогіці: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.
39. Методологія педагогічної науки: предмет, завдання, сфери реалізації. Поняття «методологія». Сутнісні характеристики методології

педагогічного дослідження. Дескриптивна (описова) та прескриптивна (нормативна) функції методології.

40. Методологічні підходи в науково-педагогічних дослідженнях. Поняття «підхід», «методологічний підхід», «дослідницький підхід». Основні дослідницькі підходи у науково-педагогічних дослідженнях.
41. Логіка та етапи науково-педагогічного дослідження. Загальна характеристика наукового апарату педагогічного дослідження.
42. Методологічні характеристики наукового дослідження в педагогіці. Тема науково-педагогічного дослідження. Об'єкт та предмет наукового дослідження. Мета дослідження. Гіпотеза наукового дослідження. Типи гіпотез. Алгоритм формулювання гіпотези. Вимоги до гіпотези у науково-педагогічному дослідженні. Завдання наукового дослідження. Теоретико-методологічні основи та методи наукового дослідження в системі наукового апарату. Наукова новизна. Практичне значення.
43. Методи науково-педагогічного дослідження. Загальна характеристика.
44. Класифікація методів педагогічного дослідження. Принципи вибору методів науково-педагогічного дослідження
45. Загальнонаукові методи (аналіз та синтез, дедукція та індукція, класифікація, абстрагування, ідеалізація та ін.). Соціально-психологічні та соціологічні методи дослідження
46. Методи пошуку та аналізу наукової інформації. Первинна та вторинна інформація в педагогічному дослідженні. Джерела науково-педагогічної інформації: типологія, особливості використання.
47. Поняття «науковий текст». Основні ознаки наукового тексту. Види наукових текстів. Етапи роботи з науковою літературою
48. Понятійно-термінологічна система науково-педагогічного дослідження. Функції понять в науковому дослідженні. Способи формування понятійно-термінологічного апарату наукового дослідження: «дерево» понять, кластер, карта понять, логіко-сміслові моделі (денотатний граф).
49. Загальна характеристика емпіричних методів наукового педагогічного дослідження.
50. Спостереження як метод науково-педагогічного дослідження: види, переваги і недоліки.
51. Експеримент в науково-педагогічному дослідженні: види та основні етапи проведення.
52. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести пізнавального розвитку, тести досягнень. Педагогічне тестування.
53. Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайніві,

експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання.

54. Соціометрія: процедура застосування та інструментарій (анкета, шкали).
55. Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії.
56. Сутність процесу навчання. Гносеологічні основи процесу навчання. Традиційні та інноваційні теорії навчання: біхевіоризм, когнітивізм, конструктивізм, коннективізм.
57. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно зорієнтована, компетентнісна, рефлексивна)
58. Психологічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів/студентів. Мотивація навчальної діяльності. Основні умови формування мотивації учнів до навчання
59. Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції, структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати)
60. Навчання, учіння, наuczіння.
61. Закономірності процесу навчання.
62. Принципи навчання та їх характеристика.
63. Традиційні та інноваційні моделі освіти. Моделі навчання: лінійна, спіральна, концентрична. Синхронне та асинхронне навчання. Концепція «навчання впродовж життя».
64. Компетентнісний підхід в освіті: поняття «компетенція», «компетентність», предметні, міжпредметні, ключові компетентності, компетентісно зорієнтоване навчання. Технології і методики компетентнісного підходу в освіті
65. Зміст освіти: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.
66. Структура навчально-пізнавальної діяльності учнівської та студентської молоді (сприймання – осмислення – розуміння – узагальнення – закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.
67. Інновації в освіті. Інноваційна педагогічна діяльність. Особливості організації інноваційної педагогічної діяльності.
68. Методи навчання, їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні,

- традуктивні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.
69. Засоби навчання: ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання.
  70. Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне).
  71. Таксономія навчальних цілей Б.Блума та Р.Марцано. Проектування навчальних завдань згідно таксономії навчальних цілей. Компетентнісно зорієнтовані завдання: сутність, типологія, алгоритм розробки.
  72. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна
  73. Електронні (цифрові) освітні ресурси. Класифікація електронних (цифрових) освітніх ресурсів та їх призначення. Академічна доброчесність під час створення та використання електронних (цифрових) освітніх ресурсів.
  74. Оцінювання результатів навчання учнів. Критерії оцінювання результатів навчання учнів. Критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності
  75. Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю.
  76. Цифрові технології та електронні (цифрові) освітні ресурси оцінювання та моніторингу результатів навчання учнів та організації їхнього самоконтролю
  77. Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проектні, проблемні, ігрові, інтерактивні).
  78. Дистанційне навчання: сутність, форми реалізації. Синхронне та асинхронне дистанційне навчання
  79. Технології індивідуального та диференційованого навчання.
  80. Дидактичні інновації сучасної освіти. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи. Дослідницьке навчання. Проектне навчання. Змішане навчання. Перевернутий клас. Коопероване навчання. STEM-освіта
  81. Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.
  82. Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.
  83. Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.
  84. Зміст процесу виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне,

валеологічне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне).

85. Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів та студентів.
86. Концепція особистісно зорієнтованого виховання.
87. Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.
88. Форми організації процесу виховання.
89. Особистість вчителя / викладача та його педагогічна майстерність.
90. Зміст поняття «педагогічна майстерність». Структура педагогічної майстерності. Шляхи та засоби розвитку педагогічної майстерності.
91. Професійне (емоційне) вигорання педагога. Способи самозбереження психічного здоров'я, подолання стресу, запобігання професійному вигоранню, управління власними емоціями
92. Культура невербального спілкування сучасного вчителя/викладача. Невербальні засоби спілкування. Функції невербального спілкування. Класифікації невербальних засобів спілкування.
93. Культура та техніка мовлення вчителя/викладача.
94. Спілкування в педагогічній діяльності. Стили педагогічного спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування.
95. Поняття «авторитет» та «авторитарність». Авторитет педагога. Педагогічний такт у професійній діяльності вчителя. Майстерність учителя у забезпеченні зворотнього зв'язку у спілкуванні.
96. Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньо-особистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті.
97. Елементи акторської та режисерської майстерності вчителя/викладача
98. Педагогічна творчість: сутність, функції. Умови розвитку педагогічної творчості сучасного вчителя/викладача. Індивідуальний стиль професійної діяльності педагога.
99. Неперервний професійний розвиток сучасного вчителя/викладача. Здатність до навчання впродовж життя. Умови та ресурси професійного розвитку сучасного вчителя/викладача впродовж життя. Форми і види професійного розвитку вчителів/викладачів..
100. Професійні спільноти і асоціації вчителів. Електронні (цифрові) ресурси для неперервного професійного розвитку впродовж життя.

Фаховий вступний іспит до аспірантури А 1 Освітні науки проводиться на основі тестування.

Тип тестів – множинний вибір – єдина відповідь. Варіантів відповідей на кожне питання – 4.

Максимальна кількість балів – 200.

Мінімальна кількість балів для участі в конкурсі – 100.

Кількість тестових завдань – 100.

Рекомендована література

- **Закон України «Про вищу освіту»** (від. 01.07.2014). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- **Закон України «Про освіту»** (від 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- **Національна доповідь** про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В.Г.Кременя. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с. <https://us1.best-server.info/index.php?q=n6SlpqZwYpTsnJhlz5zVp5Zll6HZYqyYk29lb2tmlJNoX5-XlltlcqiqrqbcnMVYZ2diYpVlXGmUm6KlqKaGlmdhVmjhW2Wdl1hocJSjxZk>

***

- **Башкір О. І.** Теорія виховання: навчально-методичний посібник ; за загальною редакцією С. Т. Золотухіної. Харків : ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2016. 96 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3183/1/Башкір%20О.І.%20Теорія%20виховання.pdf>
- **Башкір О. І., Васильєва С. О., Собченко Т. М.** Дидактика : навч.-метод. посіб. ; ХНПУ ім Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 163 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3186/1/Дидактика%20Башкір%20сВасильєва%20сСобченко.pdf>
- **Волкова Н. П.** Педагогіка : навч. посібник ; вид. 2-ге, перероб, доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/volkova.pdf>
- **Волкова Н. П.** Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с. https://www.pedagogic-master.com.ua/2022/Volkova_1.pdf
- **Дидактика:** теорія і практика: навч.-метод. посіб. для студ. гуманітарних факультетів / О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с. <http://eprints.zu.edu.ua/25153/>
- **Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І.Б.** Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.

http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf

- **Кучерявий О. Г.** Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя: монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 329 с. https://lib.iitta.gov.ua/730550/1/_разворот_ПРОФЕСІЙНИЙ%20І%20ОСОБ_ИСТІСНИЙ%20РОЗВИТОК%20СУЧАСНОГО%20ВЧИТЕЛЯ.pdf
- **Марків В. М.** Теорія виховання : навч.-метод. посібник. Кривий Ріг : КПІ, 2015. 241 с. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/384>
- **Онищенко В. Д.** Фундаментальні педагогічні теорії : монографія. Львів : Норма, 2014. 356 с. <http://lib.iitta.gov.ua/4941/1/onishenkowww.pdf>
- **Поясок Т. Б., Беспарточна О. І.** Педагогіка : навчальний посібник. Кременчук : Видавництво «НОВАБУК», 2024. 208 с. http://www.vps-education.co.ua/assets/files/Pedagogika_new_book.pdf
- **Федорчук В. В.** Освітні технології : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2019. 161 с. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5927/Fedorchuk-V.V.-Osvitni-tekhnohii-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- **Філософія освіти** : навчальний посібник / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 342 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23710>

***

- **Антонова О.С., Павленко В.В.** Історія освіти в Україні та зарубіжжі : Посібник для самостійної роботи. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2025. 116 с. <https://eprints.zu.edu.ua/46495/1/1.pdf>
- **Задорожна-Княгницька Л. В.** Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с. http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2111/1/np_istoria_pedagogiky.pdf
- **Зайченко І. В.** Історія педагогіки : у двох книгах. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. I : Історія зарубіжної педагогіки. 624 с. http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_pedagogiki_Kniga_I_Istoriya_zarybijnoi_pedagogiki.html
- **Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л. В. Маляр, М. І. Кухта.** Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/33216>
- **Історія педагогіки: лекції та хрестоматія : навчальний посібник / Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук.** Кам'янець-Подільський, 2007. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2086/Istoriia-pedahohiky-lektsii-ta-khrestomatiaa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- **Левківський М. В.** Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Вид. 4-те. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 190 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Levkivskyi_Mykhailo/Istoriia_pedahohiky.pdf

- **Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т.** Історія української школи і педагогіки : навч. посібник. Київ : Знання, 2003. 450 с. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5816>
- **Сущенко Л. О., Зубцова Ю. Є.** Історія педагогіки : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 143 с. <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/3140?show=full>

***

- **Кайдалова Л. Г.** та ін. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с. http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/1759/1/Book_ПМВ.pdf
- **Михальченко Н. В.** Психологія професійного вигорання : навчально-методичний посібник. Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В., 2022. 138 с. <http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1030>
- **Основи педагогічної майстерності** : навч.-метод. посібник / упоряд. Наталія Мачинська, Анна Федорович, Наталія Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Osnovy-ped-maysternosti-Navch.-posibnyk.pdf2020.pdf>
- **Підборський Ю. Г. Хмельницька О.С.** Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Переяслав (Київ обл.): Домбровська Я. М., 2020. 156 с. <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/handle/8989898989/5165>
- **Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу:** навчальний посібник / за ред. І.Л. Холковської. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с. https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1177/Професійно-педагогічна%20компетентність%20викладача%20вищого%20навчального%20закладу_навчальний%20посібник.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- **Теслюк В. М., Лузан П.Г.** Основи педагогічної майстерності : навчальний посіб. Київ: НАКККиМ, 2011. 304 с. https://method.ucoz.ua/_ld/0/69_Tesluk-pdf.pdf
- **Цільмак О. М.** Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: підручник. Одеса : ОДУВС, 2017. 124 с. <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/414/1/Цільмак.%20Психологічна%20компет.%20викладача....pdf>